

EN SKILSMISSE, ET OVERFALD OG EN FREMTID UDEN JORD

EN ETNOGRAFISK FORTÆLLING OM
SOCIALE KONSEKVENSER AF GÆLD

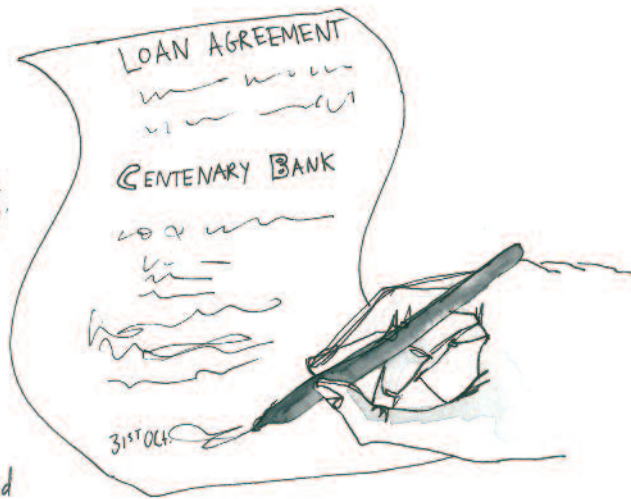
af METTE LIND KUSK

Det kan have alvorlige konsekvenser at optage et banklån og overskride deadlines for tilbagebetaling. Men konsekvenserne kan blive alvorligere endnu, hvis man i et forsøg på at leve op til bankens krav om regelmæssige afdrag trækker på midler, der ikke er entydigt ens egne. Det er netop, hvad en forretningsdrivende i det nordlige Uganda gør, når han egenhændigt sælger, hvad hans familie betragter som deres fælles jord.

Hun har hørt, at konflikten handler om jord, og dagen efter besøger vi en af kvindens sønner for at høre, hvad der ligger bag den voldsomme episode. James, hedder han.

"Det er en længere historie...
Sidste år, d. 31. oktober, optog
jeg et lån i banken. Jeg ville
starte en business. Ser du, fol
her er virkelig ivrige for at sk
udvikling!"

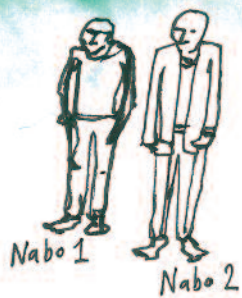
"Jeg stillede et hus, jeg
selv har bygget, som sikkerhed
for banken."

"Huset står på vores familie-
jord, og de 3 acres rundt
om det er også bankens
sikkerhed."

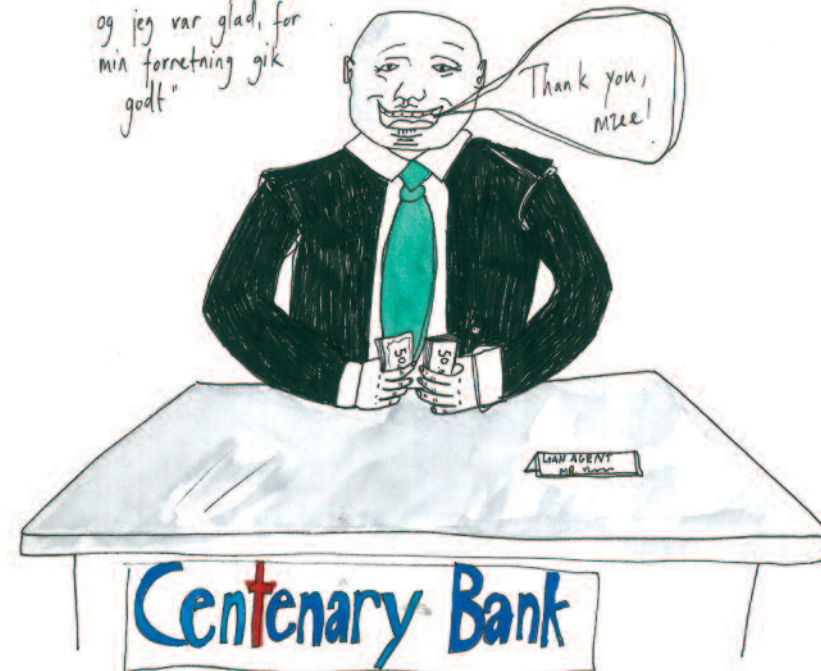
3 acres

Hus

"Mine to naboer
er også bankens
sikkerhed. De har fast
løndkomst og kontoer i
banken. Hvis jeg ikke
tilbagebetaler lånet til
tiden, lukker banken
deres kontoer."

"Banken var tilfreds,
og jeg var glad, for
min forretning gik
godt"

"Jeg kunne ikke
opfylde min forpligtelse
til at betale af..."

Min feltassistent tilføjede nuancer til
problestillingen, da vi talte sammen på
tomands-hånd

Der var noget mr. James
undlod at fortælle...
Han ville skilles fra sin
kone nogle måneder
tilbage. Hun blev meget
vred...

Oh...

Han behandlede hende
ikke længere godt. Og
han havde fået
to andre koner.*

"Og hvad gjorde hun så?
Hun brændte tre af
mr. James huse ned!
Oh-oh-ohh!!!"

*flerkoneri er meget udbredt i området, et
tegn på velstand og en mands høje status

"Hytterne var store og fyldt
med værdifulde ting. Den aften
mistede James sin rigdom."

"Konen løb væk
og er ikke set
her siden."

"Sammen med mine to naboer tog jeg ind til byen
for at bede banken om udskyldelse af tilbagebetalingen.
Jeg forklarede min situation."

Jeg håber på
jeres forståelse?

Beklager mr. Vi
skal have
pengene til
tiden.

"Min ene nabo kom med et forslag til,
hvordan jeg kunne skaffe penge til banken..."

Hvorfor sælger
du ikke
noget jord,
så du kan
betale banken
tilbage?

"Jeg fulgte hans forslag og solgte

Hovedparten af jord i landområder i det
nordlige Uganda er dog ikke individuel
ejendom. Det er en ressource som man får
adgang til gennem familie-relationer og
aktiv brug af jorden. I arv fra far til søn

Det stykke jord James solgte tilhørte
ligeledes hans familie - det var en fælles
ressource, administreret af mændene
i hans familie.

Han havde brugsret til jorden. Men
han ejede den ikke.

"Efter jeg solgte jorden, holdte vi et familie-møde. Mine
forældre støttede mig, men en af min fars brødre, John,
gjorde modstand."

En af mine andre farbrødre
stoppede ham og bad ham
acceptere salget."

"Dagen efter var det så uheldigt, at min farbror, der
var utilfreds, mistede en af sine køer..."

"Dagen efter var det så uheldigt, at
John mistede en af sine
køer..."

"I frustration drak han sig fuld..."

"Og om aftenen opsøgte han mine forældres hjem. Han
var frustreret over at have mistet kvæg, og ~~også~~ også over
mit jordsalg. Han havde håbet, at nogle af hans
sønner kunne bruge den jord, jeg solgte."

"Min mor var alene
hjemme. Min farbror overfaldt
hende, og han havde en
øksel. Heldigvis hørte min
bror larm, og han kom
min mor til undsætning."

Efterskrift:

James' fortælling rejser en række spørgsmål, hvis svar giver os indblik i de nuværende spændinger og forandringer, der udspiller sig i forhold til jord og jordrettigheder i det nordlige Uganda: hvad er det egentlige ejerforhold af den jord, han optog lån i og senere solgte? Hvis det er hele familien, der ejer jorden, hvordan kunne James så belåne og sælge den uden deres samtykke?

I det nordlige Uganda er ejerskab af jord i landområderne generelt ikke formaliseret. Registrerede skøder er en sjældenhed, og de fleste mennesker lever på og af jord, som de har fået adgang til gennem deres familierelationer. Traditionelt

får sønner tildelt jord af deres far, og døtre får adgang til jord gennem deres ægtefælle, far eller bror. Mængden af jord, man kan gøre krav på, er i dette system afhængig af arealet, man kan opdyrke. Da det kan variere over tid, har grænser mellem folks jord også varieret og været fleksible. For eksempel, hvis en mand rejste bort, kunne en slægtning eller en ven af familien overtage hans jord. Dette princip for fordeling af jord har fungeret i en kontekst, hvor der ikke har været mangel på jord, og hvor formålet har været dyrkning af afgrøder, ikke økonomisk vækst. I dag er systemet kommet under pres grundet nye muligheder for investering i jord, kommercielt jordbrug og banklån med sikkerhed i jord.

Jorden, som James belånte og solgte, var inden salget 'ejet' uden at det var formelt registreret som tilhørende et individ eller en familie. Men det har været i hans families hænder gennem mange år, og James havde i kraft af sine familierelationer brugsret til jorden. Som Ravensborg et al. også viser i artiklen "Land and Property Rights and Economic Behaviour in Uganda" (2013), kræver det ikke formaliseret ejerskab at optage lån med sikkerhed i jord. Således accepterede banken, at James stillede jorden som sikkerhed, selvom han ikke havde et skøde. Et individ kan altså belåne jord og risikere at miste den for bestandigt uden samtykke fra alle de familiemedlemmer, der traditionelt har haft andel i jorden.

Jord har ikke tidligere været anset som en økonomisk ressource, og at sælge jord for penge betragtes af mange som både amoralsk, dumt og asocialt. Da James solgte jorden, brød han med en meget stærk tradition for ikke at sælge jord i området, og i James' familie er der delte meninger om, hvorvidt jordsalget er acceptabelt. Hans forældre støtter det, imens hans onkel modsætter sig det. Fortællingen peger således på nogle af de underliggende spændinger og forhandlinger, der lige nu udspiller sig lokalt og nationalt i Uganda: skal jord danne centrum for familiefællesskab og traditionelt jordbrug, eller skal det være et middel til at skabe økonomisk vækst, investeringer og udvikling? Disse spørgsmål er både relevante, når kollektiv jord sælges, og når der optages individuelle lån med sikkerhed i jord.

Rent juridisk anerkender Ugandas forfatning både kollektivt, uformelt ejerskab og individuelt,

registreret ejerskab af jord, men for folk som James' onkel kan det være svært at hævde ens ret til jorden. Hans onkel har hverken de økonomiske ressourcer eller kulturelle kompetencer, som det ville kræve at køre en sag i retten. Uden entydig støtte fra resten af familien kan han heller ikke få anerkendt sin ret gennem traditionel konfliktmediering. Vredesudbrud og selvtægt var derfor hans eneste muligheder for at modsætte sig salget.

Ligesom det er svært at få anerkendt sin ret til jord, når ejerskabet ikke er formaliseret, er det svært at gøre indsigelser mod jordsalg, når først det har fundet sted. Udfordringen i at få jordrettigheder anerkendt juridisk bringer mig tilbage til spørgsmålet om, hvordan James kunne sælge jorden uden hele familiens samtykke. Kort sagt kunne han sælge den, fordi der var en villig køber. I det nordlige Uganda er der et voksende marked i jord, men det er i høj grad uformelt, og jordsalg- og køb er ofte baseret på uigennemsigtige, 'bag-om-ryggen' aftaler. Det giver grobund for forvirring og alvorlige konflikter blandt familiemedlemmer, der deler jord, som James' historie er et tydeligt eksempel på. ■

Forslag til videre læsning:

Kusk, Mette Lind & Meinert, Lotte (2017) "This land is NOT for sale: Land, loans and investments in post-conflict northern Uganda" in *Mortgage across cultures. Land, Finance and Epistemology* (Rodima-Taylor, Davi and Shipton, Parker, eds.), Center for Finance, Law & Policy and African Studies Center, Boston University
Ravnborg, H.M.; Bashaasha, B.; Kidoido, M.; Pedersen, R.H.; Spichiger, R.; Turinawe, A. (2013) "Land and Property Rights and Economic Behaviour in Uganda: Results from a Questionnaire Survey Conducted in Amuru, Masaka and Pallisa" *Journal for Peace and Security Studies* 1
Shipton, Parker (2009) *Mortgaging the Ancestors: Ideologies of Attachment in Africa*. Yale Agrarian Studies Series.

METTE LIND KUSK ER PH.D. STUDERENDE I ANTROPOLOGI VED AARHUS UNIVERSITET OG EN DEL AF DET TVÆRFAGLIGE FORSKNINGSPROJEKT TRUSTLAND. GENNEM ET ÅRS FELTARBEJDE I DET NORDLIGE UGANDA HAR HUN UNDERSØGT LOKALE STRIDIGHEDER OVER JORD. UDOVER AT SKRIVE OM SIN FORSKNING, EKSPERIMENTERER METTE MED ETNOGRAFISK FORMIDLING GENNEM TEGNINGER. KONTAKT: MLKUSK@CAS.AU.DK